

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Олександр МОРГУНОВ

23. 04. 2025 р.

ВИСНОВОК

щодо публічної презентації наукових результатів дисертації Черненка Павла Валерійовича на тему «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ВИТЯГ

з протоколу спільного засідання кафедри кримінального права та кримінології, кафедри кримінально-правових дисциплін, Навчально-наукової лабораторії дослідження проблем забезпечення прав осіб, які постраждали від війни Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 21 квітня 2025 року

Голова – доктор юридичних наук, професор Володимир ШАБЛИСТИЙ
Секретар – кандидат юридичних наук, доцент Валентин ЛЮДВІК

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Олександр ЮНІН, доктор юридичних наук, професор Наталія СИДОРЕНКО, доктор юридичних наук, старший дослідник Максим ПОЧТОВИЙ, кандидат юридичних наук, доцент Сергій БАБАНІН, кандидат юридичних наук, доцент Вадим ХАШЕВ, кандидат юридичних наук Артем КОЖЕВНИКОВ, доктор філософії з галузі знань 08 Право Роман КАТОРКІН, доктор філософії з галузі знань 08 Право Дмитро АНІСІМОВ, доктор філософії з галузі знань 08 Право Світлана КОРОГОД, доктор філософії з галузі знань 08 Право Валерія САВИЦЬКА.

З присутніх – 4 доктори юридичних наук та 7 кандидатів юридичних наук (докторів філософії) – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика

та запобігання», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

У своїй доповіді він визначив мету, задачу, предмет, об'єкт і методи дослідження, розкрив структуру роботи та основні її положення, показав їхню новизну, теоретичне та практичне значення, а також обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

Дисертант зазначив, що тема дослідження є надзвичайно актуальною, зокрема починаючи з перших часів існування української незалежної держави в українському суспільстві був обраний шлях демократичного розвитку, що передбачав однією з своїх рис народне волевиявлення. Даний принцип українського суспільства був закладений в основні конституційних положень, що виявилися в наступному: народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії (ст. 69 Конституції України). При цьому, в ст. 71 Конституції України наголошується, що вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. В українському суспільстві демократичні вибори, як форма народного волевиявлення, почали проводитися одночасно з проголошенням незалежності української держави. Вибори першого Президента України були проведені одночасно з проведенням всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р., який надав найвищої юридичної сили Акту проголошення незалежності України. З цього моменту, відповідно до чинного законодавства, в Україні періодично проводяться вибори представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування. В період з 1991 року по 2018 рік український народ шість разів скористувався своїм правом на обрання Президента України і сім разів обирав народних обранців до Верховної Ради України як єдиного законодавчого органу нашої країни.

В той же час, поряд з існуючим, конституційно і законодавче закріпленням, виборчим правом українських громадян виникає небезпека суспільно-небезпечного посягання на це право, що, в окремих випадках, носять кримінально-правовий характер. Найбільш характерне посягання на виборче право громадянина проявляється в фальсифікації виборчих документів. В кримінальному законодавстві України передбачена правова норма відповідно до якої настає кримінальна відповідальність за таке суспільно-небезпечне діяння, а саме — надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або фальсифікація виборчих документів, документів референдуму, підсумків голосування або відомостей Державного реєстру виборців (ст. 158 Кримінального кодексу України).

Мета дисертації полягає у комплексному кримінологічному аналізі фальсифікації виборчих документів, основних детермінант, та розробці рекомендацій щодо вдосконалення системи запобігання злочинам даного виду.

Основними завданнями дослідження стали: з'ясування правової природи виборчого документу та його місце в системі документообігу; аналіз кримінально-правових ознак фальсифікації виборчих документів; надання характеристики кількісних і якісних показників фальсифікації виборчих документів; дослідження особистості злочинця, який вчиняє фальсифікацію виборчих документів; з'ясування особливостей індивідуального злочинного механізму фальсифікації виборчих документів; надання характеристики основних чинників, що обумовлюють фальсифікацію виборчих документів; визначення основного змісту та сутності запобігання фальсифікації виборчих документів на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з запобіганням фальсифікації виборчих документів. Предметом – фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять: статистичні дані Державної Судової Адміністрації України щодо кількості осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито та види кримінального покарання та дані щодо складу засуджених за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України, матеріали судових рішень за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України; офіційна статистика Офісу Генерального прокурора України щодо кількості облікованих кримінальних правопорушень та вручених повідомлень про підозру за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України; результати анкетування 76 працівників слідчих органів Національної поліції України в Дніпропетровській, Харківській, Одеській та Львівській області, а також 35 суддів Дніпропетровської та Харківської областей.

До основних положень, що характеризують вирішення поставленої в роботі мети здобувач запропонував віднести:

- 1) доведення та обґрунтування існування групи кримінальних правопорушень пов'язаних з фальсифікацією виборчих документів;
- 2) реалізація кримінологічної характеристики фальсифікації виборчих документів, в межах якої розкритий основний зміст та сутність кількісних та якісних показників даного різновиду злочинності;
- 3) обґрунтування доцільності визнавати виборчий документ як матеріальний носій на якому зафіксована інформація, яка використовується під час організації та реалізації виборчого процесу, які видаються відповідними суб'єктами виборчого процесу і утворені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити;
- 4) формулювання наукового погляду на проблему розуміння змісту основних характерних рис особистості кримінального правопорушника, який реалізує фальсифікацію виборчих документів;
- 5) наголошення на тому, що механізм індивідуальної злочинної поведінки при фальсифікації виборчих документів, характеризується такими елементами,

як мотивація, особа злочинця, його рішення щодо вчинення злочину, життєві обставини, які спонукали до його вчинення, безпосередні протиправні дії;

б) обґрунтування комплексу заходів загальносоціального, спеціально-кримінологічного та індивідуального запобігання фальсифікації виборчих документів;

7) визначення механізму індивідуальної злочинної поведінки як системи відповідних елементів суб'єктивного та об'єктивного характеру, які з точки зору логіки тісно пов'язані між собою в єдине ціле, взаємодіють та детермінують один одного, кінцевий результат якого – вчинення суспільно небезпечного діяння;

8) розуміння змісту об'єктивних та суб'єктивних ознак складів кримінальних правопорушень, що віднесені до діянь пов'язаних з фальсифікацією виборчих документів, а саме ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України.

Основні результати дисертації використовуються у правотворчості, практичній діяльності та освітньому процесі. Вони доповідалися на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено в шести наукових публікаціях, три з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, а також у трьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Проведене дослідження дозволило сформулювати комплексну наукову концепцію кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів та зробити низку висновків, які мають важливе теоретичне й прикладне значення для науки кримінального права та кримінології.

Після доповіді Черненка П.В. відбулася дискусія, під час якої здобувач відповів на запитання присутніх щодо структури роботи, методологічної та теоретичної основи дослідження, висновків, які отримано за підсумками виконаної наукової роботи, а саме:

Запитання Наталії СИДОРЕНКО: Що конкретно Ви вкладаєте у зміст поняття «виборчий документ»?

Відповідь: Дякую за запитання. У своїй роботі я дійшов висновку, що під виборчим документом необхідно визнавати матеріальний носій на якому зафіксована інформація, яка використовується під час організації та реалізації виборчого процесу, які видаються відповідними суб'єктами виборчого процесу і утворені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити.

Запитання Сергія БАБАНІНА: Хотілося б почути які саме предмети злочинів ви досліджували у згаданій категорії кримінальних правопорушень, пов'язаних із фальсифікацією виборчих документів?

Відповідь: Дякую за запитання. До предметів кримінальних правопорушень в даній категорії складів кримінальних правопорушень належать: відомостей про виборців (ст. 158 КК України); інформація, що міститься в базі даних Державного реєстру виборців (ст. 158 КК України); база даних Державного реєстру виборців (ст. 158 КК України); виборчий бюлетень

(ст. 158-1 КК України); бюлетень для голосування на референдумі (ст. 158-1 КК України); виборча документація (ст. 158-2, ч. 2 ст. 158-3 КК України); документація референдуму (ст. 158-2, ч. 2 ст. 158-3 КК України); протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці або дільниці з референдуму (ст. 158-3 КК України); список виборців чи учасників референдуму (ч. 3 ст. 158-3 КК України). Предмети складів кримінальних правопорушень, що реалізуються у фальсифікації виборчих документів, розглядаються нами як або, в певній мірі, повноцінний офіційний документ, що використовується в тому, чи іншому питанні виборчого процесу, або відповідна інформація, як складова частина такого офіційного документу.

Запитання Вадима ХАШЕВА: Які особливості об'єктивної сторони досліджуваних Вами злочинів?

Відповідь: Дякую за запитання. Об'єктивна сторона кримінальних правопорушень, які передбачають фальсифікацію виборчих документів характеризується обов'язковою ознакою, а саме – діянням. При цьому, кожне з цих діянь передбачено у виді декількох альтернативних видів. По-перше, в усіх випадках мова йде про активну форму кримінально-протиправної поведінки, а саме – дію. По-друге, кожна з конструкцій об'єктивної сторони вищезазначених складів кримінальних правопорушень виключає наявність обов'язкового настання суспільно-небезпечних наслідків. Іншими словами, законодавець передбачив в усіх наших випадках кримінальні правопорушення з формальним складом.

Запитання Романа КАТОРКІНА: Які особливості суб'єктивної сторони кримінальних правопорушень, пов'язаних із фальсифікацією виборчих документів Ви можете виділити?

Відповідь: Дякую за питання. Виходячи зі змісту ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України необхідно наголосити на тому, що всі ці суспільно небезпечні діяння реалізуються тільки з виною у формі прямого умислу. Щодо мотиву та мети фальсифікації виборчих документів, то в усіх кримінальних правопорушеннях, що аналізуються нами, такі ознаки суб'єктивної сторони мають факультативний характер та можуть бути різноманітними і на кваліфікацію діяння не впливати.

Запитання Світлани КОРОГОД: Які суттєві кваліфікуючі ознаки складу злочинів, пов'язаних із фальсифікацією виборчих документів Ви виокремлюєте у своєму дисертаційному дослідженні?

Відповідь: Дякую за запитання. Проаналізувавши зміст кримінально-правових норм, що встановлюють кримінальну відповідальність за фальсифікацію виборчих документів нами був узагальнений відповідний перелік кваліфікуючих ознак, а саме: вчинення діяння повторно; вчинення діяння за попередньою змовою групою осіб; вчинення діяння певним спеціальним суб'єктом; у разі якщо такі дії призвели до неможливості встановлення результатів голосування на виборчій дільниці чи дільниці з референдуму; у разі якщо такі дії призвели до неможливості встановлення підсумків голосування у відповідному виборчому окрузі чи окрузі з

референдуму; у разі якщо такі дії призвели до визнання голосування на виборчій дільниці або дільниці з референдуму недійсним.

Після відповідей на запитання було надано слово для оприлюднення висновку по дисертації науковому керівнику Лілії БОБРИШОВІЙ – доктору філософії з галузі знань 08 Право, заступнику начальника відділу забезпечення якості освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ, яка підкреслила, що здобувач обрав досить складну, дискусійну і, водночас, актуальну і важливу тему для свого наукового дослідження.

Було зазначено, що дисертаційна робота Черненка П.В. є результатом кропіткої науково-дослідної теоретичної діяльності. Починаючи з перших часів існування української незалежної держави в українському суспільстві був обраний шлях демократичного розвитку, що передбачав однією з своїх рис народне волевиявлення. Даний принцип українського суспільства був закладений в основні конституційних положень, що виявилися в наступному: народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії (ст. 69 Конституції України). При цьому, в ст. 71 Конституції України наголошується, що вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Поряд з існуючим, конституційно і законодавче закріпленим, виборчим правом українських громадян виникає небезпека суспільно-небезпечного посягання на це право, що, в окремих випадках, носять кримінально-правовий характер. Найбільш характерне посягання на виборче право громадянина проявляється в фальсифікації виборчих документів.

Відсутність комплексних кримінологічних досліджень та наукових розробок монографічного характеру стосовно саме кримінологічного характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів зумовлює актуальність обраної теми Черненка Павла Валерійовича.

Автором досить влучно сформульовано мету дисертаційного дослідження, відповідно до якої вирішено ряд завдань. Результати дисертаційного дослідження Черненка П.В. є аргументованими, переконливими та отримані завдяки широкому використанню наукових джерел, емпіричного матеріалу та вмілому використанню існуючого масиву методів наукового дослідження.

Зміст дисертації демонструє вміння автора доводити власні думки, аргументувати, з посиланням на емпіричні матеріали та статистичні дані доводи й пропозиції. Зроблені дисертантом висновки відрізняються оригінальністю, переконливою аргументованістю з елементами наукової новизни та практичної корисності. Дослідження Черненка П.В. є гідним внеском у формування кримінологічної науки та практики реалізації завдань кримінально-правової політики.

Дисертація Черненка П.В. є одним з перших комплексних досліджень кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів.

За результатами проведеного дослідження сформульовано низку нових положень, висновків та пропозицій, які виносяться на захист.

За результатами проведеного дисертаційного дослідження знайшла розв'язання проблема кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів.

Наявні в дисертації положення, висновки й рекомендації, достатньою мірою аргументовані і науково обґрунтовані. В досягненні мети дослідження були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Зокрема, обрано діалектичний метод наукового пізнання як теоретичний фундамент дослідження при розгляді всіх проблемних аспектів за темою дисертації. Поряд з ним були використані й інші методи, зокрема, формально-логічний – для встановлення змісту виборчого документа та його місця в системі документообігу; системно-структурний – для аналізу кримінально-правових ознак фальсифікації виборчих документів; конкретно-соціологічний – для опитування працівників правоохоронних органів та вибіркового вивчення судово-слідчої практики із зазначеної категорії кримінальних впроваджень; документальний – для вивчення матеріалів кримінальних впроваджень та статистичної інформації по даній категорії справ, а також метод контент-аналізу – під час розгляду наявних у ЗМІ повідомлень про вчинення фальсифікації виборчих документів.

Нормативно-правову та інформаційну основу дисертаційного дослідження складають: Конституція України, Кримінальний кодекс України, чинні законодавчі й підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють кримінально-правові відносини в нашій державі.

Теоретичну основу дисертації становлять праці вчених у галузі кримінального права та кримінології. Емпіричну основу дослідження становлять статистичні дані Державної Судової Адміністрації України щодо кількості осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито та види кримінального покарання та дані щодо складу засуджених за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України, матеріали судових рішень за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України; офіційна статистика Офісу Генерального прокурора України щодо кількості облікованих кримінальних правопорушень та вручених повідомлень про підозру за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України; результати анкетування 76 працівників слідчих органів Національної поліції України в Дніпропетровській, Харківській, Одеській та Львівській області, а також 35 суддів Дніпропетровської та Харківської областей.

Сформульовані в дисертації положення, висновки, пропозиції і рекомендації є важливим внеском у розвиток кримінологічної науки. Теоретичні результати дисертаційного дослідження автора можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – для подальшої розробки кримінологічних питань запобігання фальсифікації виборчих документів; правотворчій діяльності – для удосконалення чинного кримінального законодавства у сфері встановлення кримінальної відповідальності за фальсифікацію виборчих документів; правозастосовній діяльності – для удосконалення діяльності Національної поліції України, інших органів

державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері реалізації та забезпечення виборчих прав громадян України; освітньому процесі – для здобувачів вищої освіти під час вивчення навчальних дисциплін «Кримінологія».

Повнота викладення матеріалів дисертації у наукових публікаціях здобувача. Основні теоретичні положення та висновки дисертації знайшли своє відображення в 6 наукових працях.

Дисертація виконана українською мовою, стиль викладення – науковий. Робота викладена в офіційно-діловому стилі й характеризується влучністю висловлювань, зрозумілістю з однозначністю трактувань упорядкованістю поданого складного наукового матеріалу. Наявні в дисертації положення, висновки та рекомендації достатньою мірою, аргументовані й структуровані. Особисті висновки і пропозиції, в цілому, визначають належний культурний і професійний рівень наукової дискусії.

Таким чином, підкреслила Лілія БОБРИШОВА, дисертація Черненка Павла Валерійовича «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання», представленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є завершеною науковою працею, яка за важливістю проблеми, обсягом виконаного дослідження та його методичним рівнем, отриманими науково обґрунтованими результатами в сукупності має важливе значення для розвитку юридичної науки, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, старший дослідник Максим ПОЧТОВИЙ відзначив високий рівень наукового дослідження Черненка П.В. Дисертаційне дослідження присвячено вкрай актуальній темі, яка знаходиться на перетині кількох важливих правових дисциплін: кримінального права та кримінології. Адже, починаючи з перших часів існування української незалежної держави в українському суспільстві був обраний шлях демократичного розвитку, що передбачав однією з своїх рис народне волевиявлення. Даний принцип українського суспільства був закладений в основні конституційних положень, що виявилися в наступному: народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії (ст. 69 Конституції України). Поряд з існуючим, конституційно і законодавче закріпленим, виборчим правом українських громадян виникає небезпека суспільно-небезпечного посягання на це право, що, в окремих випадках, носять кримінально-правовий характер. Найбільш характерне посягання на виборче право громадянина проявляється в фальсифікації виборчих документів. В кримінальному законодавстві України передбачена правова норма відповідно до якої настає кримінальна відповідальність за таке суспільно-небезпечне

діяння, а саме — надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або фальсифікація виборчих документів, документів референдуму, підсумків голосування або відомостей Державного реєстру виборців (ст. 158 Кримінального кодексу України). Відсутність комплексних кримінологічних досліджень та наукових розробок монографічного характеру стосовно саме кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів зумовлює актуальність обраної теми Черненка Павла Валерійовича.

Результати дисертаційного дослідження є аргументованими, переконливими та отримані завдяки широкому використанню наукових джерел, емпіричного матеріалу та вмілому використанню існуючого масиву методів наукового дослідження. Зміст дисертації демонструє вміння автора доводити власні думки, аргументувати, з посиланням на емпіричні матеріали та статистичні дані доводи й пропозиції.

Дисертація Черненка П.В. є одним з перших комплексних досліджень кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів.

За результатами проведеного дослідження сформульовано низку нових положень, висновків та пропозицій, які виносяться на захист. Основні з них такі: вперше доведено та обґрунтовано існування групи кримінальних правопорушень пов'язаних з фальсифікацією виборчих документів. Реалізована кримінологічна характеристика фальсифікації виборчих документів, в межах якої розкритий основний зміст та сутність кількісних та якісних показників даного різновиду злочинності.

Обґрунтовано доцільність визнавати виборчий документ як матеріальний носій на якому зафіксована інформація, яка використовується під час організації та реалізації виборчого процесу, які видаються відповідними суб'єктами виборчого процесу і утворені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити. Сформульований науковий погляд на проблему розуміння змісту основних характерних рис особистості кримінального правопорушника, який реалізує фальсифікацію виборчих документів. Наголошено на тому, що механізм індивідуальної злочинної поведінки при фальсифікації виборчих документів, характеризується такими елементами, як мотивація, особа злочинця, його рішення щодо вчинення злочину, життєві обставини, які спонукали до його вчинення, безпосередні протиправні дії.

Наявні в дисертації положення, висновки й рекомендації, достатньою мірою аргументовані і науково обґрунтовані. В досягненні мети дослідження були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання.

Зокрема, обрано *діалектичний метод* наукового пізнання як теоретичний фундамент дослідження при розгляді всіх проблемних аспектів за темою дисертації. Поряд з ним були використані й інші методи, зокрема, *формально-логічний* — для встановлення змісту виборчого документа та його місця в системі документообігу; *системно-структурний* — для аналізу кримінально-правових ознак фальсифікації виборчих документів; *конкретно-соціологічний* —

для опитування працівників правоохоронних органів та вибіркового вивчення судово-слідчої практики із зазначеної категорії кримінальних впроваджень; *документальний* – для вивчення матеріалів кримінальних впроваджень та статистичної інформації по даній категорії справ, а також *метод контент-аналізу* – під час розгляду наявних у ЗМІ повідомлень про вчинення фальсифікації виборчих документів.

Нормативно-правову та інформаційну основу дисертаційного дослідження складають: Конституція України, Кримінальний кодекс України, чинні законодавчі й підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють кримінально-правові відносини в нашій державі.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Черненка П.В. необхідно висловити ряд зауважень, звернути увагу на твердження, що викликають сумніви та можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту:

1. Потребує більшого використання в роботі емпіричного матеріалу – результатів узагальнення судової практики розгляду справ, пов'язаних із фальсифікацією виборчих документів.

2. При викладенні матеріалів дисертації виявлено окремі лексичні, граматичні, орфографічні помилки, логічні неточності викладення матеріалу в деяких підрозділах та висновках до розділів.

3. Незважаючи на багату теоретичну частину, у роботі явно не вистачає аналізу конкретних справ або систематизованої судової практики, яка могла б ілюструвати проблеми та суперечності у правозастосуванні. Це знижує переконливість окремих тверджень, які залишаються не підкріпленими реальними прикладами. Використання в роботі актуальних судових рішень, зокрема Верховного Суду або апеляційних чи місцевих судів, дозволило б глибше проаналізувати типові ситуації та запропонувати конкретні шляхи подолання виявлених проблем, особливо у питаннях доведення вини, класифікації порушень та застосування санкцій.

4. Цілком логічним продовженням представленої наукової концепції могла б стати розробка підзаконного нормативно-правового акта – у формі інструкції, порядку або положення – щодо уніфікації процедур виявлення та запобігання фальсифікації виборчих документів. Такий акт дозволив би врегулювати окремі процесуальні аспекти, встановити єдині кримінологічні та кримінально-правові стандарти щодо характеристики, виявлення та запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із фальсифікацією виборчих документів.

Слід зазначити, що висловлені зауваження не впливають на позитивну оцінку виконаної роботи і викликані скоріше наявністю новаторських ідей, а також складністю обраного предмету наукового аналізу.

На підставі викладеного Максим ПОЧТОВИЙ зазначив, що дисертація «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання», є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що полягає у виробленні цілісної концепції

формування правових механізмів регулювання щодо кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів, виявленні проблемних аспектів застосування норм кримінального права в цій сфері, а також виробленні пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення законодавства для підвищення ефективності запобігання, виявлення та притягнення до відповідальності винних осіб за фальсифікацію виборчих документів. Вона відповідає вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Черненко Павло Валерійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук Артем КОЖЕВНИКОВ відзначив достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Черненка П.В., виконаного на актуальну тему. Артем КОЖЕВНИКОВ зазначив, що відсутність комплексних кримінологічних досліджень та наукових розробок монографічного характеру стосовно саме кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів зумовлює актуальність обраної теми Черненка Павла Валерійовича.

Автором досить влучно сформульовано мету дисертаційного дослідження, відповідно до якої вирішено ряд завдань, зокрема: з'ясовано правову природу виборчого документу та його місце в системі документообігу; проаналізовано кримінально-правові ознаки фальсифікації виборчих документів; надано характеристику кількісних і якісних показників фальсифікації виборчих документів; досліджено особистість злочинця, яка вчиняє фальсифікацію виборчих документів; з'ясовано особливості індивідуального злочинного механізму фальсифікації виборчих документів; надано характеристику основних чинників, що обумовлюють фальсифікацію виборчих документів; визначено основний зміст та сутність запобігання фальсифікації виборчих документів на загально соціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівні.

Автором вдало та доцільно висвітлено досліджувану проблематику за рахунок наведення статистичних даних Державної Судової Адміністрації України щодо кількості осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито та види кримінального покарання та дані щодо складу засуджених за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України, матеріали судових рішень за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України; офіційна статистика Офісу Генерального прокурора України щодо кількості облікованих кримінальних правопорушень та вручених повідомлень про підозру за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України; результати анкетування 76 працівників слідчих органів Національної поліції України в Дніпропетровській, Харківській, Одеській та Львівській області, а також 35 суддів Дніпропетровської та Харківської областей.

Загальнотеоретична конструкція поданого матеріалу сформульована з урахуванням сучасних вимог, нових ідей і тенденцій. Черненко П.В. досягає вирішення поставлених в дисертації завдань за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Можна із впевненістю стверджувати, що дисертантом вірно окреслено об'єкт і предмет дослідження, що дало змогу досягти значних теоретичних і практичних результатів, які мають важливе значення для подолання проблем правильної кримінально-правової кваліфікації злочинів, пов'язаних із фальсифікацією виборчих документів та обґрунтування кримінологічної характеристики та механізму запобігання вчиненню зазначеної категорії кримінальних правопорушень.

В цілому рукопис дисертації Черненко П.В. є завершеною науковою працею, що характеризується єдністю змісту і логіки викладення, а також свідчить про значний особистий внесок у розвиток юридичної науки.

Структура дисертації є логічно довершеною, мова та стиль викладення матеріалу є науковими. Автор в повній мірі розкрив зміст основних положень дисертації, що визначені межами предмету дослідження.

Загальне позитивне враження від дисертації Черненко П.В. акцентується її змістом, об'єктом, предметом, методами дослідження, а також положеннями і висновками, які характеризують її наукову новизну.

Здійснюючи оцінку наукового рівня дисертації та наукових публікацій здобувача, слід відмітити, що дослідження є структурованим, логічним, послідовним, відповідає заявленій меті та поставленим завданням у роботі.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів, при ознайомленні з дисертацією здобувача, а також з публікаціями за темою дослідження, не викликає сумніву. Кожний розділ дисертації завершується достатньо узагальненими висновками, що розкривають основні наукові досягнення, що на думку автора заслуговують на увагу.

Достатній рівень наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що в концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих здобувачем наукових положеннях, висновках і рекомендаціях, забезпечений застосуванням комплексу наукових методів, що відповідають об'єкту, предмету, меті і задачам дослідження; здійсненням публікації наукових статей у 3 фахових виданнях та апробації основних ідей дослідження на 3 науково-практичних заходах.

Водночас при викладенні матеріалів дисертації виявлено окремі лексичні, граматичні, орфографічні помилки, логічні неточності викладення матеріалу в деяких підрозділах та висновках до розділів, які не мають принципового характеру, можуть бути легко усунуті та не впливають на зміст дисертації.

У цілому, при визнанні належного науково-теоретичного рівня роботи Черненко П.В. та її практичної значущості, слід зауважити, що це не виключає наявності критичних зауважень щодо окремих висновків та пропозицій автора, а саме:

1. На стор. 144 ви пропонуєте під механізмом індивідуальної злочинної поведінки при фальсифікації виборчих документів розуміти систему

відповідних елементів суб'єктивного та об'єктивного характеру, які з точки зору логіки тісно пов'язані між собою в єдине ціле, взаємодіють та детермінують один одного, кінцевий результат якого – вчинення суспільно небезпечного діяння, яке характеризується фальсифікацією виборчого документу. На наш погляд, таке ствердження дисертантки є недостатньо аргументованим і потребує додаткового висвітлення при публічному обговоренні під час захисту дисертації.

2. Хотілось би почути позицію автора з приводу оптимізації законодавчого врегулювання даного питання. Чи узагальнювались і направлялись до Верховної Ради України відповідні пропозиції?

3. У розділі 2 дисертації Ви виокремлюєте групу факторів, які детермінуються процесом фальсифікації виборчих документів в Україні як суспільно небезпечним явищем. Чи є визначені фактори вичерпними?

Проте, наведені зауваження носять дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, аналіз змісту якої свідчить про цілісність і самостійність проведеного дослідження, його актуальність.

На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що дисертація Черненка П.В. за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання» являє собою закінчену науково-дослідну працю, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Дисертація Черненка П.В. є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну та практичну спрямованість, містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі кримінального права та кримінології права, відповідає вимогам наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Олександр ЮНІН відзначив актуальність теми дисертаційного дослідження, правильно обрані методи дослідження, з урахуванням поставленої мети, а також об'єкта та предмета дослідження. Олександр ЮНІН наголосив, що робота має наукову новизну, адже автором вперше: доведено та обґрунтовано існування групи кримінальних правопорушень пов'язаних з фальсифікацією виборчих документів; реалізована кримінологічна характеристика фальсифікації виборчих документів, в межах якої розкритий основний зміст та сутність кількісних та якісних показників даного різновиду злочинності; обґрунтовано доцільність визнавати виборчий документ як матеріальний носій на якому зафіксована інформація, яка використовується під час організації та реалізації виборчого процесу, які видаються відповідними суб'єктами виборчого процесу і утворені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом

реквізити; сформульований науковий погляд на проблему розуміння змісту основних характерних рис особистості кримінального правопорушника, який реалізує фальсифікацію виборчих документів; наголошено на тому, що механізм індивідуальної злочинної поведінки при фальсифікації виборчих документів, характеризується такими елементами, як мотивація, особа злочинця, його рішення щодо вчинення злочину, життєві обставини, які спонукали до його вчинення, безпосередні протиправні дії. Загалом дисертація Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання» є завершеною науковою працею, відповідає всім вимогам, які висуваються до даного виду робіт та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для захисту.

Доктор юридичних наук, професор Володимир ШАБЛИСТИЙ відзначив, що дисертаційне дослідження виконане якісно, на високому науковому рівні, отримані результати є об'єктивними. Позитивним моментом роботи є вміння автора обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал.

Структурно вдалою видається побудова змісту дисертації. Переконливими варто назвати загальні висновки, якими показана ступінь вирішеності проблеми, що визначена у вступі до роботи.

Дисертаційне дослідження Черненка П.В. виконане відповідно до вимог МОН України. Автор дослідження має достатню кількість наукових статей у фахових виданнях та опублікованих тез виступів на конференціях. Дисертаційна робота виконана самостійно, має комплексний і завершений характер.

Здобувач акцентував увагу на окремих положеннях роботи, що заслуговують на увагу, є цікавими та ґрунтовними. Актуальність, завдання, наукова новизна та висновки, в цілому відповідають вимогам, встановленим МОН України. Але, разом з тим вказав на окремі положення, які носять спірний характер та потребують уточнення, зокрема, потребує більшого використання в роботі емпіричного матеріалу – результатів узагальнення судової практики розгляду справ, пов'язаних із фальсифікацією виборчих документів.

Загалом, результати дисертаційного дослідження мають, безумовно, як теоретичне, так і практичне значення. Тому дисертаційна робота Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання» підготовлена на достатньому науковому та методологічному рівні і в цілому заслуговує позитивної оцінки, тому може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Валентин ЛЮДВІК наголосив на тому, що дисертація є першим у сучасній Україні комплексним дослідженням кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів.

Робота відповідає вимогам МОН України, які встановлені для робіт такого виду. Дисертант виконав завдання поставлені на початку дослідження, яке присвячене вирішенню актуальної теми для суспільства та держави в

цілому. Отже, дисертація Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання» є завершеною, самостійною науковою працею та може бути рекомендована до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор філософії з галузі знань 08 Право Дмитро АНІСІМОВ вказав на актуальність теми, на високий рівень роботи і зазначив, що зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань, самостійністю і цілісністю проведеного дослідження, що дозволило досягти поставленої мети, виконати дослідницькі задачі і повністю розкрити тему дослідження. Дисертаційне дослідження Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання» підготовлено на достатньому науковому та методологічному рівні і може бути рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор філософії з галузі знань 08 Право Валерія САВИЦЬКА зазначила, що аналіз дисертації Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання» дозволяє зробити висновок про ґрунтовну теоретичну підготовку автора, а також про розуміння ним правової природи кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів. Дисертація являє собою цілісну і завершену роботу, вирізняється концептуальністю дослідження, практичною значущістю одержаних результатів. Актуальність наукового дослідження не викликає сумнівів і заперечень.

Проте, як і будь-яке інше наукове дослідження, робота Черненка П.В. не позбавлена окремих недоліків. Зокрема, цілком логічним продовженням представленої наукової концепції могла б стати розробка підзаконного нормативно-правового акта – у формі інструкції, порядку або положення – щодо уніфікації процедур виявлення та запобігання фальсифікації виборчих документів. Такий акт дозволив би врегулювати окремі процесуальні аспекти, встановити єдині кримінологічні та кримінально-правові стандарти щодо характеристики, виявлення та запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із фальсифікацією виборчих документів.

Загалом дисертаційне дослідження Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання» виконано на належному науковому рівні, відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого виду і вирішує ряд важливих для кримінально-правової науки завдань. Робота може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Починаючи з перших часів існування української незалежної держави в українському суспільстві був обраний шлях демократичного розвитку, що передбачав однією з своїх рис народне волевиявлення. Даний принцип українського суспільства був закладений в основні конституційних положень, що виявилися в наступному: народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії (ст. 69 Конституції України). При цьому, в ст. 71 Конституції України наголошується, що вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. В українському суспільстві демократичні вибори, як форма народного волевиявлення, почали проводитися одночасно з проголошенням незалежності української держави. Вибори першого Президента України були проведені одночасно з проведенням всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р., який надав найвищої юридичної сили Акту проголошення незалежності України. З цього моменту, відповідно до чинного законодавства, в Україні періодично проводяться вибори представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування. В період з 1991 року по 2018 рік український народ шість разів скористувався своїм правом на обрання Президента України і сім разів обирав народних обранців до Верховної Ради України як єдиного законодавчого органу нашої країни.

В той же час, поряд з існуючим, конституційно і законодавче закріпленням, виборчим правом українських громадян виникає небезпека суспільно-небезпечного посягання на це право, що, в окремих випадках, носять кримінально-правовий характер. Найбільш характерне посягання на виборче право громадянина проявляється в фальсифікації виборчих документів. В кримінальному законодавстві України передбачена правова норма відповідно до якої настає кримінальна відповідальність за таке суспільно-небезпечне діяння, а саме – надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або фальсифікація виборчих документів, документів референдуму, підсумків голосування або відомостей Державного реєстру виборців (ст. 158 Кримінального кодексу України).

Розглянувши статистичну інформацію фальсифікації виборчих документів можливо зробити певні висновки, що в свою чергу підтверджують актуальність обраної теми. Висновок полягає в тому, що кількість взятих на облік кримінальні правопорушення пов'язані з організацією та проведенням виборів того чи іншого рівня. Так, наприклад, в період з 2013 року по 2018 рік пік зареєстрованих злочинів, що передбачені ст. 158 КК України, припадає на

2015 рік і складає 43 випадки. При цьому, як ми знаємо, в 2014 році в Україні проводились позачергові вибори Президента України та вибори до Верховної Ради України.

Кримінологічний аналіз фальсифікація виборчих документів; характеристика особистості, яка вчиняє такі злочини; дослідження його детермінантів є важливими завданнями, що стосуються вдосконалення системи запобігання даної категорії злочинних діянь. Теоретичним і практичним підґрунтям вивчення даної теми стали праці таких вчених, зокрема П.П. Андрушка, Ю.М. Антоняна, О.Я. Баєва, М.І. Бажанова, В.П. Бахіна, Ю.В. Бауліна, Р.С. Белкіна, Г.М. Борзенкова, А.В. Брілліантова, О.М. Васильєва, М.Ю. Валуйської, О.В. Владімірова, А.Ф. Волобуєва, В.І. Галагана, В.Г. Гончаренка, Ю.М. Грошевого, В.В. Голіни, Н.О. Гуторової, І.М. Даньшина, О.М. Джужи, О.О. Дудорова, М.Д. Дурманова, В.Б. Ємельянова, М.А. Єфімова, В.А. Журавля, Б.В. Здравомислова, А.В. Іщенко, О.Г. Кальмана, Н.С. Карпова, В.Ф. Кириченко, О.М. Литвинова, Є.В. Невмержицького, М.І. Фіалки, та деяких інших вітчизняних й зарубіжних науковців.

Однак, відсутність комплексних кримінологічних досліджень та наукових розробок монографічного характеру стосовно саме кримінологічного характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів зумовлює актуальність обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до п. 5.11 додатку 5 Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затвердженого Наказом МВС України від 16.03.2015 року № 275. Обрана тема узгоджується з пріоритетними напрямками розвитку правової науки та основними завданнями розвитку Національної академії правових наук України на 2016-2020 рр., затверджених загальними зборами Національної академії правових наук України 03 березня 2016 року.

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в комплексному кримінологічному аналізі фальсифікації виборчих документів, основних детермінант, та розробці рекомендацій щодо вдосконалення системи запобігання злочинам даного виду.

Для досягнення зазначеної мети визначено такі *завдання*:

- з'ясувати правову природу виборчого документу та його місце в системі документообігу;
- проаналізувати кримінально-правові ознаки фальсифікації виборчих документів;
- надати характеристику кількісних і якісних показників фальсифікації виборчих документів;
- дослідити особистість злочинця, яка вчиняє фальсифікацію виборчих документів;
- з'ясувати особливості індивідуального злочинного механізму фальсифікації виборчих документів;

- надати характеристику основних чинників, що обумовлюють фальсифікацію виборчих документів;

- визначити основний зміст та сутність запобігання фальсифікації виборчих документів на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з запобіганням фальсифікації виборчих документів.

Предметом дослідження є фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання.

Методи дослідження обрано діалектичний метод наукового пізнання як теоретичний фундамент дослідження при розгляді всіх проблемних аспектів за темою дисертації. Поряд з ним були використані й інші методи, зокрема, формально-логічний – для встановлення змісту виборчого документа та його місця в системі документообігу; системно-структурний – для аналізу кримінально-правових ознак фальсифікації виборчих документів; конкретно-соціологічний – для опитування працівників правоохоронних органів та вибіркового вивчення судово-слідчої практики із зазначеної категорії кримінальних впроваджень; документальний – для вивчення матеріалів кримінальних впроваджень та статистичної інформації по даній категорії справ, а також метод контент-аналізу – під час розгляду наявних у ЗМІ повідомлень про вчинення фальсифікації виборчих документів.

Емпіричну базу дослідження становлять:

- статистичні дані Державної Судової Адміністрації України щодо кількості осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито та види кримінального покарання та дані щодо складу засуджених за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України,

- матеріали судових рішень за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України;

- офіційна статистика Офісу Генерального прокурора України щодо кількості облікованих кримінальних правопорушень та вручених повідомлень про підозру за ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України;

- результати анкетування 76 працівників слідчих органів Національної поліції України в Дніпропетровській, Харківській, Одеській та Львівській областях, а також 35 суддів Дніпропетровської та Харківської областей.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим у сучасній Україні комплексним дослідженням кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів. До положень, що мають наукову новизну, зокрема, належать такі:

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим у сучасній Україні комплексним дослідженням кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів. До положень, що мають наукову новизну, зокрема, належать такі:

вперше:

- доведено та обґрунтовано існування групи кримінальних правопорушень пов'язаних з фальсифікацією виборчих документів;

- реалізована кримінологічна характеристика фальсифікації виборчих документів, в межах якої розкритий основний зміст та сутність кількісних та якісних показників даного різновиду злочинності;

- обґрунтовано доцільність визнавати виборчий документ як матеріальний носій на якому зафіксована інформація, яка використовується під час організації та реалізації виборчого процесу, які видаються відповідними суб'єктами виборчого процесу і утворені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити;

- сформульований науковий погляд на проблему розуміння змісту основних характерних рис особистості кримінального правопорушника, який реалізує фальсифікацію виборчих документів;

- наголошено на тому, що механізм індивідуальної злочинної поведінки при фальсифікації виборчих документів, характеризується такими елементами, як мотивація, особа злочинця, його рішення щодо вчинення злочину, життєві обставини, які спонукали до його вчинення, безпосередні протиправні дії;

удосконалено:

- наукове обґрунтування комплексу заходів загальносоціального, спеціально-кримінологічного та індивідуального запобігання фальсифікації виборчих документів;

- теоретичні положення наукової проблеми механізму індивідуальної злочинної поведінки, що дало можливість визначити її як систему відповідних елементів суб'єктивного та об'єктивного характеру, які з точки зору логіки тісно пов'язані між собою в єдине ціле, взаємодіють та детермінують один одного, кінцевий результат якого – вчинення суспільно небезпечного діяння;

дістало подальшого розвитку:

- доктринальні підходи до характеристики положень теорії запобігання злочинності, а також розкрито зміст та методи загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та індивідуальних заходів запобігання;

- розуміння змісту об'єктивних та суб'єктивних ознак складів кримінальних правопорушень, що віднесені до діянь пов'язаних з фальсифікацією виборчих документів, а саме ст.ст. 158, 158-1, 158-2 та 158-3 КК України.

Практичне значення отриманих результатів. Теоретична й практична значущість одержаних результатів полягає в тому, що викладені в роботі висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – для подальшої розробки кримінологічних питань запобігання фальсифікації виборчих документів;

- правотворчій діяльності – для удосконалення чинного кримінального законодавства у сфері встановлення кримінальної відповідальності за фальсифікацію виборчих документів;

- правозастосовній діяльності – для удосконалення діяльності Національної поліції України, інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері реалізації та забезпечення виборчих прав громадян України;

- навчальному процесі – для здобувачів вищої освіти під час вивчення навчальних дисциплін «Кримінологія».

Особистий внесок здобувача. Положення, які викладені в дисертації та виносяться на захист, розроблені автором особисто.

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення, висновки і пропозиції, що містяться в дисертації, доповідалися та обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених» (м. Харків, 16 травня 2019 р.); «Держава і злочинність. Нові виклики в епоху постмодерну» (м. Харків, 23 квітня 2020 р.); «Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду» (м. Харків, 17 жовтня 2019 р.).

Публікації. Основні положення, висновки та пропозиції, що сформульовані за результатами дисертаційної роботи, відображені у 6 наукових працях, у тому числі 2 наукових статтях, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, 1 статті, опублікованій у науковому виданні іноземної держави з наряду, з якого підготовлено дисертацією, 3 тезах наукових доповідей та повідомлень.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою та завданнями дослідження. Робота складається з анотації, вступу, переліку умовних позначень, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку.

Список публікацій здобувача за темою дисертації, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Черненко П. В. Фальсифікація виборчих документів: характеристика основних детермінантів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 5. С. 271-274. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2019/66.pdf.

2. Черненко П. Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика особистості злочинця. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 346-354.

3. Черненко П. Фальсифікація виборчих документів: кримінально-правовий аналіз об'єктивних ознак. *KELM*. 2021. № 6. С. 172-176 (Республіка Польща).

4. Черненко П.В. До проблеми визначення змісту дефініції «виборчий документ» // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених: тези доп. Учасників наук.-практ. конф. з нагоди святкування Дня науки, відзначення Дня Європи та 70-річчя заснування Ради Європи (Харків, 16 травн. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019, 212 с. (С. 189-192).

5. Черненко П.В. Фальсифікація виборчих документів як різновид політичної корупції // Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 17 жовт. 2019 р.)/МВС України, Харків. нац. ун-т внутр.

справ, Кримінол. асоц. України, Громад. рада при М-ві внутр. справ України. Харків: ХНУВС, 2019. С. 187-189.

6. Черненко П.В. До проблеми сутності змісту морально-психологічних ознак особистості фальсифікатора виборчих документів в реаліях сучасного українського суспільства // Держава і злочинність. Нові виклики в епоху постмодерну: зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті віце-президента Кримінологічної асоціації України, професора, О. М. Литвака (Харків, 23 квіт. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Кримінол. асоц. України. Харків: ХНУВС. 2020. С. 101-103.

Характеристика особистості здобувача. Черненко Павло Валерійович, 1984 року народження, у 2006 році закінчив Національну юридичну академію України ім. Ярослава Мудрого і отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Правознавство».

З квітня 2006 року по січень 2011 року працював на посаді помічника прокурора в Новомосковській міжрайонній прокуратурі. У жовтні 2011 року склав кваліфікаційний іспит та набув статусу адвоката. З жовтня 2011 року по теперішній час, займається адвокатською діяльністю.

Освітньо-наукову програму підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» завершив.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно із застосуванням сучасної української мови та наукових термінів. Кожний із розділів, підрозділів та пунктів побудовані у логічній послідовності. Усе це забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Черненка Павла Валерійовича і повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

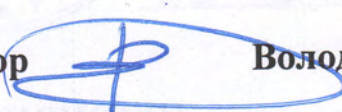
1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Черненка Павла Валерійовича за темою «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання», відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

3. Рекомендувати Черненку Павлу Валерійовичу звернутись до Вченої ради Дніпровського державного університету внутрішніх справ із заявою щодо утворення разової спеціалізованої вченої ради.

Голова засідання –

Директор Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

 Володимир ШАБЛИСТИЙ

22.04.2025 року